

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Policy versus Practice. Language variation and change in eighteenth- and nineteenth-century Dutch

Krogull, A.

Citation

Krogull, A. (2018, December 12). *Policy versus Practice. Language variation and change in eighteenth- and nineteenth-century Dutch*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/67132>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/67132>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The following handle holds various files of this Leiden University dissertation:
<http://hdl.handle.net/1887/67132>

Author: Krogull, A.

Title: Policy versus Practice. Language variation and change in eighteenth- and nineteenth-century Dutch

Issue Date: 2018-12-12

References

I (*Normative Corpus of the Northern Netherlands*)

van Belle, Jan. 1748. *Korte wegwijzer, ter spel- spraak- en dichtkonden*. Haarlem: Izaak van der Vinne.

van Belle, Jan. 1755. *Korte schets der Nederduitse spraakkunst*. Haarlem: Christoph Henrich Bohn.

van Bolhuis, Lambertus. 1793. *Beknopte Nederduitse spraakkunst*. Leiden/Deventer/Groningen: D. du Mortier en zoon, J.H. de Lange & J. Oomkenks.

Elzevier, Kornelis. 1761. *Drie dichtproeven [...] benevens een proef van een nieuwe Nederduitse spraakkunst*. Haarlem: J. Bosch.

Francius, Petrus. 1699. *Gregorius Nazianzenus, Van de mededeelzaamheid*. Amsterdam: H. Wetsteen.

de Haes, Frans. 1764. *De nagelaten gedichten, en Nederduitse spraakkunst*. Amsterdam: Pieter Meijer.

Hakvoord, Barend. 1746. *De nieuwe Nederduitse spel-, lees- en schryf-kunst*. Deventer: Abraham van Wezel.

Heugelenburg, Martinus. 1763. *Klein woordenboek, zijnde een kort en klaar onderwijs in de Nederlandse spel, en leeskunst*. Amsterdam: J. Ratelband & J. Bouwer.

Hilarides, Johannes. 1705. *Nieuwe taalgronden der Neederduitse taal*. Franeker: Jacobus Horreus.

van Hoogstraten, David. 1700. *Aenmerkingen over de geslachten der zelfstandige naemwoorden*. Amsterdam: François Halma.

Huydecoper, Balthazar. 1730. *Proeve van taal- en dichtkunde*. Amsterdam: E. Visscher & J. Tirion.

ten Kate, Lambert. 1723. *Aenleiding tot de kennisse van het verhevene deel der Nederduitse sprake*. Two volumes. Reprint and introduction by Jan Noordegraaf & Marijke van der Wal. Alphen aan den Rijn 2001: Canaletto.

Kluit, Adriaan. 1763. Eerste verhoog over de tegenwoordige spelling der Nederduitsche taal. *Nieuwe Bydragen tot de opbouw der vaderlandsche letterkunde*, 285-352.

Kluit, Adriaan. 1777. Verhoog over de tegenwoordige spelling der Nederduitsche taal, vergeleken met de spelling der ouden, en uit dezelve ene soort van evenredigheid opgemaakt. In *Werken van de Maetschappij der Nederlandsche letterkunde te Leyden*. Leiden: Van der Eyk.

Kunst wordt door arbeid verkreegen. 1770. *Nederduitsche spraekunst*. Leiden: Hoogeveen.

Moonen, Arnold. 1706. *Nederduitsche spraekunst*. Amsterdam: François Halma.

Niervaart, Cornelis. 1743. *Oprecht onderwijs van de letter-konst*. Purmerend: Pieter Jordaan.

Nylöe, Jakobus. 1703. *Aanleiding tot de Nederduitsche taal, om goeet en zuiver Nederduitsch te spreken of te schryven*. Amsterdam: Gerardus Borstius.

van der Palm, Kornelis. 1769. *Nederduitsche spraekunst, voor de jeugdt*. Four volumes. Rotterdam: Reinier Arrenberg.

van Rhyn, Leonard. 1758. *Kort begryp der Nederduitsche spel-konst*. Amsterdam: Jan Schuring.

Rudimenta. 1799. *Rudimenta of gronden der Nederduitsche spraake*. Uitgegeeven door de *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*. Leiden/Deventer/Utrecht: D. du Mortier en zoon, J.H. de Lange & G.T. van Paddenburg en zoon.

Sewel, Willem. 1708. *Nederduitsche spraekunst*. Amsterdam: Erven J. Lescaijle & Assuerus Lansvelt.

Sewel, Willem. 1712. *Nederduitsche spraekunst*. Second edition. Amsterdam: Robert Blokland.

Siegenbeek, Matthijs. 1804. *Verhandeling over de Nederduitsche spelling, ter bevordering van eenparigheid in dezelve*. Amsterdam: Johannes Allart.

Stijl, Klaas & Lambertus van Bolhuis. 1776. *Beknopte aanleiding tot de kennis der spelling, spraekdeelen, en zinteecken van de Nederduitsche taal*. Groningen: Jan Oomkens.

Tollius, Herman. 1776. *Proeve eener Aanleiding tot de Nederduitsche letterkunst*.

- Verwer, Adriaen. 1707. *Schets van de Nederlandse taal grammatica, poëtica, retorica*. Dutch translation of *Linguae Belgicae idea grammatica, poëtica, rhetorica*. Amsterdam: François Halma.
- Verwer, Adriaen. 2005. *Taalkundige geschriften (1707-1711)*. Edited by Igor van de Bilt. Amsterdam:
- Weiland, Petrus. 1799. *Nederduitsch taalkundig woordenboek*. Amsterdam: Johannes Allart.
- Weiland, Petrus. 1805. *Nederduitsche spraakkunst*. Amsterdam: Johannes Allart.
- Wester, Hendrik. 1799. *Bevatlyk ondernys in de Nederlandsche spel- en taalkunde, voor de schooljeugd*. Groningen: Jan Oomkens.
- Zeydelaar, Ernst. 1774. *Nederduitsche spelkonst*. Dordrecht: Abraham Blussé en zoon.

II (Bibliography)

- Ager, Dennis E. 2001. *Motivation in language planning and language policy*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Algemeene denkebeelden over het nationaal onderwijs*. 1798. Amsterdam: S.n.
- Anderwald, Lieselotte. 2016. *Language between description and prescription. Verbs and verb categories in nineteenth-century grammars of English*. Oxford: Oxford University Press.
- ANS = Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Online edition <<http://ans.ruhosting.nl/e-ans/index.html>>.
- Auer, Anita & Victorina González-Díaz. 2005. Eighteenth-century prescriptivism in English: A re-evaluation of its effects on actual language usage. *Multilingua* 24, 317–341.
- Auer, Anita, Catharina Peersman, Simon Pickl, Gijsbert Rutten & Rik Vosters. 2015. Historical sociolinguistics: the field and its future. *Journal of Historical Sociolinguistics* 1 (1), 1–12.
- Auer, Peter. 2005. Europe's sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect/standard constellations. In Nicole Delbecque, Johan van der Auwera & Dirk Geeraerts (eds.), *Perspectives on variation: Sociolinguistic, historical, comparative*. Berlin/New York: De Gruyter, 7–42.

- Auer, Peter. 2011. Dialect vs. standard: A typology of scenarios in Europa. In Bernd Kortmann & Johan van der Auwera (eds.), *The languages and linguistics of Europe. A comprehensive guide*. Berlin/ New York: De Gruyter, 485–500.
- Austin, Frances (ed.). 1991. *The Clift Family Correspondence 1792–1846*. Sheffield: Centre for English Cultural Tradition & Language.
- Austin, Frances. 1994. The effect of exposure to standard English: The language of William Clift. In Dieter Stein & Ingrid Tieken-Boon van Ostade (eds.), *Towards a Standard English 1600–1800*. Berlin/New York: De Gruyter, 285–313.
- Baggerman, Arianne. 2011. Lost time: Temporal discipline and historical awareness in nineteenth-century Dutch egodocuments. In Arianne Baggerman, Rudolf Dekker & Michael Mascuch (eds.), *Controlling time and shaping the self: Developments in autobiographical writing since the sixteenth century*. Leiden/Boston: Brill, 455–541.
- Bergen, Linda van & David Denison. 2007. A corpus of late eighteenth-century prose. In Joan C. Beal, Karen P. Corrigan & Hermann L. Moisl (eds.), *Creating and digitizing language corpora*. Basingstoke/New York: Palgrave Macmillan, 228–246.
- Bergs, Alexander. 2005. *Social networks and historical sociolinguistics: Studies in morphosyntactic variation in the Paston letters (1421–1503)*. Berlin: De Gruyter.
- Bergs, Alexander. 2012. The uniformitarian principle and the risk of anachronisms in language and social history. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 80–98.
- Biber, Douglas. 1988. *Variation across speech and writing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- van de Bilt, Igor. 2009. *Landkaartschrijvers en landverdelers. Adriaen Verver (ca. 1655–1717), Adriaan Kluit (1735–1807) en de Nederlandse taalkunde van de achttiende eeuw*. Amsterdam: Stichting Neerlandistiek VU & Münster: Nodus.
- Blommaert, Jan & Jef Verschueren. 1998. The role of language in European nationalist ideologies. In B. Scheffelin, K. Woolard & P. Kroskity (eds), *Language ideologies: Practice and theory*. New York: Oxford University Press, 189–210.
- Boekholt & de Booy. 1987. *Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd*. Assen/Maastricht: Van Gorcum.
- de Bonth, R.J.G. et al. 1997. Nieuwnederlands, circa 1650-1880. In van den Toorn, Pijnenburg, van Leuvensteijn, van der Horst (eds.), *Geschiedenis van de Nederlandse taal*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 361–453.

- Booij, Geert. 1995. *The phonology of Dutch*. Oxford: Oxford University Press.
- van Bree, Cor & Arjen P. Versloot. In cooperation with Rolf H. Bremmer jr. 2008. *Oorsprongen van het Stadsfries*. Leeuwarden: Fryske Academy.
- Conde-Silvestre, J. Camilo & Juan M. Hernández-Campoy 2012. Introduction. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 1–8.
- Cooper, Robert. 1989. *Language planning and social change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Daems, Frans. 2002. *Zoals wij zijn wordet gij*. Is de werkwoordspelling logisch of etymologisch? In Reinhilde Haest, Luuk Van Waes & Dirk Caluwé (eds.), *Communicatief bekeken. Liber Amicorum Stijn Verrept*. Mechelen: Kluwer, 42–54.
- De Wulf, Chris, Jan Goossens & Johan Taeldeman. 2005. *Fonologische atlas van de Nederlandse dialecten. Deel IV: De consonanten*. Gent: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.
- Dekker, Rudolf. 1995. Dutch travel journal from the sixteenth to the early nineteenth centuries. *Lias. Sources and documents relating to the early modern history of ideas* 22, 277–300.
- Dekker, Rudolf. 2002. *Egodocuments and history: autobiographical writing in its social context since the Middle Ages*. Hilversum: Verloren.
- Dibbets, G.R.W. 1999. De *Nederduitsche spraekunst* (1764) van Frans de Haes. *Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde* 115, 42–64.
- van Driel, Lodewijk. 1992. 19th-century linguistics: The Dutch development and the German theme. In *Historiographia Linguistica* 15, 155–185.
- Durrell, Martin, Paul Bennett, Silke Scheible & Richard J. Whitt. 2012. *The GerManC corpus* (Documentation). Manchester: University of Manchester.
- Elspaß, Stephan. 2005. *Sprachgeschichte von unten. Untersuchungen zum geschriebenen Alltagsdeutsch im 19. Jahrhundert*. Tübingen: Niemeyer.
- Elspaß, Stephan. 2007. A twofold view ‘from below’: New perspectives on language histories and historical grammar. In Stephan Elspaß, Nils Langer, Joachim Scharloth & Wim Vandenbussche (eds.), 2007. *Germanic Language Histories ‘from below’ (1700–2000)*. Berlin: De Gruyter, 3–9.

Elspaß, Stephan. 2012. The use of private letters and diaries in sociolinguistic investigation. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 156–159.

Elspaß, Stephan. 2014. Prescriptive norms and norms of usage in nineteenth-century German. In Gijsbert Rutten, Rik Vosters & Wim Vandenbussche (eds.), *Norms and usage in language history, 1600–1900. A sociolinguistic and comparative perspective*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, 303–320.

Elspaß, Stephan, Nils Langer, Joachim Scharloth & Wim Vandenbussche (eds.). 2007. *Germanic Language Histories 'from below' (1700–2000)*. Berlin: De Gruyter.

Elspaß, Stephan & Konstantin Niehaus. 2014. The standardization of a modern pluriareal language. Concepts and corpus designs for German and beyond. *Orð og tunga* 16, 47–67.

EWN = *Etymologisch woordenboek van het Nederlands* (Amsterdam University Press). Online edition <www.etymologie.nl>.

Fairman, Tony. 2007. Writing and 'the standard': England, 1795–1834. In Stephan Elspaß & Wim Vandenbussche (eds.), *Lower class language use in the 19th century*. Special issue of *Multilingua*, 167–201.

van der Feest Viðarsson, Heimir. 2017. The syntax of others: 'Un-Icelandic' verb placement in 19th- and early 20th-century Icelandic. In Ingrid Tieken-Boon van Ostade & Carol Percy (eds.), *Prescription and tradition in language. Establishing standards across time and space*. Bristol: Blue Ridge Summit, 152–167.

Ferguson, Charles A. 1959. Diglossia. *WORD* 15:2, 325–340.

Gledhill, John Michael. 1973. *Aspects of the development of Dutch consonantal spelling: On the evidence of grammarians, lexicographers, and the principal variants of printed books, from Middle Dutch to the present day*. PhD dissertation. University of London.

Goossens, Jan, Johan Taeldeman & Geert Verleyen. 2000a. *Fonologische atlas van de Nederlandse dialecten. Deel II: De Westgermaanse korte vocalen in open lettergreep. Deel III: De Westgermaanse lange vocalen en diftongen*. Ghent: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

Goossens, Jan, Johan Taeldeman & Geert Verleyen. 2000b. *Fonologische atlas van de Nederlandse dialecten. Deel III: De Westgermaanse lange vocalen en diftongen*. Ghent: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

Hernández-Campoy, Juan Manuel & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.). 2012. *The handbook of historical sociolinguistics*. Malden, MA/Oxford: Wiley-Blackwell.

- Hernández-Campoy, Juan M. 2016. Authorship and gender in English historical sociolinguistic research: Samples from the Paston Letters. In Cinzia Russi (ed.) *Current Trends in Historical Sociolinguistics*. Berlin/New York: De Gruyter, 108–142.
- van der Horst, J.M. 1988. Over relatief *dat* en *wat*. *De nieuwe taalgids* 81, 194–205.
- van der Horst, J.M. 2008. *Geschiedenis van de Nederlandse syntaxis*. Two volumes. Louvain: Leuven University Press.
- Hundt, Marianne & Benedikt Szmrecsanyi. 2012. Animacy in early New Zealand English. *English World-Wide* 33 (3), 241–263.
- Instructie voor den Agent van Nationale Opvoeding*. 1798. The Hague: S.n.
- Kielkiewicz-Janowiak, Agnieszka. 2012. Class, age, and gender-based patterns. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 307–331.
- Kloek, Joost & Wijnand Mijnhardt. 2004. *1800. Blueprints for a national community*. Assen: Royal Van Gorcum & Palgrave Macmillan.
- Kloeke, Gesinus Gerhardus. 1927. *De Hollandsche expansie in de zestiende en zeventiende eeuw en haar weerspiegeling in de hedendaagsche Nederlandsche dialecten*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Koch, Peter & Wulf Oesterreicher. 1985. Sprache der Nähe – Sprache der Distanz: Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgebrauch. *Romantistisches Jahrbuch* 36, 15–43.
- Krogull, Andreas. 2018. De effectiviteit van de schrijftaalregeling. Historisch-sociolinguïstisch onderzoek naar taalbeleid en taalgebruik in de achttiende en negentiende eeuw. *Internationale Neerlandistiek* 56 (1), 23–42.
- Krogull, Andreas, Gijsbert Rutten & Marijke van der Wal. 2017. Relativisation in Dutch diaries, private letters and newspapers (1770–1840): A genre-specific national language? In Tanja Säily, Arja Nurmi, Minna Palander-Collin & Anita Auer (eds.), *Exploring future paths for historical sociolinguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 157–186.
- Labov, William. 1972. *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Labov, William. 1994. *Principles of Linguistic Change*. Vol. 1, *Internal factors*. Oxford: Blackwell.

- Labov, William. 2001. *Principles of Linguistic Change*. Vol. 2, *Social factors*. Oxford: Blackwell.
- Langer, Nils. 2001. *Linguistic purism in action. How auxiliary tun was stigmatized in Early New High German*. Berlin/New York: De Gruyter.
- Langer, Nils. 2011. Historical sociolinguistics in nineteenth-century Schleswig-Holstein. *German Life and Letters* 64, 169–178.
- Lindeman, Ruud, Yvonne Scherf & Rudolf Dekker. 1993. *Egodocumenten van Noord-Nederlanders van de zestiende tot begin negentiende eeuw. Een chronologische lijst*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Lindeman, Ruud, Yvonne Scherf & Rudolf Dekker. 1994. *Reisverslagen van Noord-Nederlanders van de zestiende tot begin negentiende eeuw. Een chronologische lijst*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Lippi-Green, Rosina. 2012. *English with an accent: Language, ideology, and discrimination in the United States*. Second edition. London/New York: Routledge.
- Los, Willeke. 2005. *Opvoeding tot mens en burger. Pedagogiek als cultuurkritiek in Nederland in de 18e eeuw*. Hilversum: Verloren.
- Mannila, Heikki, Terttu Nevalainen & Helena Raumolin-Brunberg. 2013. Quantifying variation and estimating the effects of sample size on the frequencies of linguistic variables. In Manfred Krug & Julia Schlüter (eds.), *Research methods in language variation and change*. Cambridge: Cambridge University Press, 337–360.
- Marquilhas, Rita. 2012. A historical digital archive of Portuguese letters. In Marina Dossena & Gabrielle Del Lungo Camiciotti (eds.), *Letter writing in Late Modern Europe*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 31–44.
- Marquilhas, Rita. 2015. Non-anachronism in the historical sociolinguistic study of Portuguese. *Journal of Historical Sociolinguistics* 1 (2), 213–242.
- Martineau, France. 2013. Written documents. What they tell us about linguistic usage. In Marijke J. van der Wal & Gijsbert Rutten (eds.), *Touching the past: Studies in the historical sociolinguistics of ego-documents*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 129–148.
- Marynissen, Ann. 2005. Die geographische Streuung der Familiennamentypen im niederländischen Sprachgebiet. *Niederdeutsches Wort* 45, 105–120.
- Marynissen, Ann & Damaris Nübling. 2010. Familiennamen in Flandern, den Niederlanden und Deutschland – ein diachroner und synchroner Vergleich. In

- Antje Dammel, Sebastian Kürschner & Damaris Nübling (eds.), *Konstrastive Germanistische Linguistik* (Teilband 1). Hildesheim et al.: Georg Olms, 311–362.
- Mathijsen, Marita. 1988. Spelling in de negentiende eeuw: Siegenbeek en Bilderdijk. *De negentiende eeuw* 12 (1988), 129–140.
- Mattheier, Klaus J. 1988. Nationalsprachenentwicklung, Sprachstandardisierung und historische Soziolinguistik. In Klaus J. Mattheier (ed.), *Standardisierungsentwicklungen in europäischen Nationalsprachen: Romania, Germania* (Sociolinguistica. Internationales Jahrbuch für Europäische Soziolinguistik 2. Tübingen: Niemeyer, 1–9.
- de Meij, G.M.J. 2011 [1984]. *Inventaris van de archieven van de familie Martini Buys 1559–1966 (1990) en van het Huis en de Heerlijkeheid Loenersloot (1276) 1569–1954 (1986)*. Utrecht: Het Utrechts Archief.
- Meyerhoff, Miriam. 2011. *Introducing sociolinguistics*. London/New York: Routledge.
- Mihm, Arend. 1998. Arbeitersprache und gesprochene Sprache im 19. Jahrhundert. In Dieter Cherubim, Siegfried Grosse & Klaus J. Mattheier (eds.), *Sprache und bürgerliche Nation. Beiträge zur deutschen und europäischen Sprachgeschichte des 19. Jahrhunderts*. Berlin/New York: De Gruyter, 282–316.
- Mijnhardt, Wijnand. 1987. *Tot heil van 't mensdom: culturele genootschappen in Nederland, 1750–1815*. Amsterdam: Rodopi.
- Milroy, James. 1992. *Linguistic variation and change. On the historical sociolinguistics of English*. Oxford/Cambridge: Blackwell.
- Milroy, James. 2012. Sociolinguistics and ideologies in language history. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 571–584.
- Molewijk, G.C. 1992. *Spellingverandering van zjn naar onzjn (1200-heden)*. The Hague: SDU Uitgeverij Koninginnegracht.
- Moliner, Olivier & Evelyn Ziegler. 2017. Sprachenpolitik, Sprachenideologie und Sprachgebrauch in Luxemburg. Das Deutsche in Luxemburg im 19. Jahrhundert (1795–1920). *Sociolinguistica* 31 (1), 117–138.
- Montgomery, Michael. 1997. A tale of two Georges: The language of Irish Indian traders in colonial North America. In Jeffrey Kallen (ed.), *Focus on Ireland*. Amsterdam: John Benjamins, 227–254.
- Negele, Michaela. 2012. *Varianten der Pronominaladverbien im Neuhochdeutschen. Grammatische und soziolinguistische Untersuchungen*. Berlin: De Gruyter.

- Nevalainen, Terttu. 1996. Historical sociolinguistics. In Terttu Nevalainen & Helena Raumolin-Brunberg (eds.), *Sociolinguistics and language history. Studies based on the Corpus of Early English Correspondence*. Amsterdam: Rodopi, 11–38.
- Nevalainen, Terttu & Helena Raumolin-Brunberg. 2003. *Historical sociolinguistics. Language change in Tudor and Stuart England*. London: Longman.
- Nevalainen, Terttu & Helena Raumolin-Brunberg. 2012. Historical sociolinguistics: Origins, motivations, and paradigms. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 22–40.
- Nevalainen, Terttu & Helena Raumolin-Brunberg. 2016. *Historical sociolinguistics. Language change in Tudor and Stuart England*. Second revised edition. New York: Routledge.
- Niehaus, Konstantin. 2016. *Wortstellungsvarianten im Schriftdeutschen. Über Kontinuitäten und Diskontinuitäten in neuhochdeutscher Syntax*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter.
- Nieuwborg, E. R. 1969. *Retrograde woordenboek van de Nederlandse taal*. Antwerpen: Plantyn.
- Nobels, Judith. 2013. *(Extra)Ordinary letters. A view from below on seventeenth-century Dutch*. PhD dissertation. Utrecht: LOT.
- Nobels, Judith & Gijsbert Rutten. 2014. Language norms and language use in seventeenth-century Dutch. Negation and the genitive. In Gijsbert Rutten, Rik Vosters & Wim Vandenbussche (eds.), *Norms and usage in language history, 1600-1900. A sociolinguistic and comparative perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 21–48.
- Nobels, Judith & Marijke van der Wal. 2012. Linking words to writers: Building a reliable corpus for historical sociolinguistic research. In Nils Langer, Steffan Davies & Wim Vandenbussche (eds.), *Language and history, linguistics and historiography. Interdisciplinary approaches*. Bern et al.: Peter Lang, 343–361.
- Noordegraaf, Jan. 2004. A matter of time. Dutch philosophy of language in the eighteenth century. In T. F. Shannon & J. P. Snapper (eds.), *Janus at the millennium: Perspectives on time in the culture of the Netherlands*. Dallas: University Press of America, 211–225.
- Noordegraaf, Jan. 2018. Pieter Weiland and his *Nederduitsche Spraakkunst*. In Rick Honings, Ton van Kalmthout & Gijsbert Rutten (eds.), *Language, literature and the construction of a Dutch national identity (1780–1830)*. Amsterdam: University Press, 145–166.

- Noordegraaf, Jan & Marijke van der Wal. 2001. Lambert ten Kate (1674–1731) en de taalwetenschap / Lambert ten Kate (1674–1731) and linguistics. In Jan Noordegraaf & Marijke van der Wal (eds.), *Lambert ten Kate Hermansz, Aenleiding tot de kennis van het verhevene deel der Nederduitsche sprake (1723). Twee delen in facsimile*. Alphen a/d Rijn: Canaletto, 1–32.
- Notulen = Notulen van het Staats-Bewind der Bataafsche Republiek. September–December 1804*. 1804.
- Paardekooper, P.C. 1956. Een schat van een kind. *De nieuwe taalgids* 49, 93–99.
- Palander-Collin, Minna, Minna Nevala & Arja Nurmi. 2009. The language of daily life in the history of English: Studying how macro meets micro. In Arja Nurmi, Minna Nevala & Minna Palander-Collin (eds.), *The language of daily life in England (1400–1800)*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1–23.
- Percy, Carol. 2012. Early advertising and newspapers as sources of sociolinguistic investigation. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 191–210.
- van der Ploeg, Hidde Wibius. 1800. *Het belang der waare volksverlichting*. Amsterdam: Wed. Harm. Keijzer, Corns. De Vries & Hendrik van Munster.
- Poplack, Shana & Nathalie Dion. 2009. Prescription vs praxis: The evolution of future temporal reference in French. *Language* 85 (3), 557–587.
- Poplack, Shana, Lidia-Gabriela Jarmasz, Nathalie Dion & Nicole Rosen. 2015. Searching for standard French: The construction and mining of the *Recueil historique des grammaires du français*. *Journal of Historical Sociolinguistics* 1 (1), 13–55.
- Rademann, Tobias. 1998. Using online electronic newspapers in modern English-language press corpora: benefits and pitfalls. *ICAME Journal* 22, 49–72.
- Raumolin-Brunberg, Helena. 2005. Language change in adulthood: Historical letters as evidence. In Minna Palander-Collin & Minna Nevala (eds.), *Letters and Letter Writing*, special issue of *European Journal of English Studies* 9 (1), 37–51.
- Raumolin-Brunberg, Helena. 2009. Lifespan changes in the language of three early modern gentlemen. In Minna Palander-Collin, Minna Nevala & Arja Nurmi (eds.), *The Language of Daily Life in England (1400–1800)*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 165–196.
- Roberge, Paul T. 2006. Language history and historical sociolinguistics/Sprachgeschichte und historische Soziolinguistik. In Ulrich Ammon, Norbert Dittmar, Klaus J. Mattheier & Peter Trudgill (eds.), *Sociolinguistics. An international*

handbook of the science of language and society, Volume 3. Berlin/New York: De Gruyter, 2307–2315.

Romaine, Suzanne. 2005. Historical sociolinguistics/historische soziolinguistik. In Ulrich Ammon, Norbert Dittmar, Klaus J. Mattheier & Peter Trudgill (eds.), *Sociolinguistics. An international handbook of the science of language and society*, Volume 2. Berlin/New York: De Gruyter, 1696–1703.

Romaine, Suzanne. 2009 [1982]. *Socio-historical linguistics. Its status and methodology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rutkowska, Hanna & Paul Rössler. 2012. Orthographic variables. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 213–236.

Rutten, Gijsbert. 2009a. Grammar to the people. The Dutch language and the public sphere in the 18th century: With special reference to Kornelis van der Palm. *Beiträge zur Geschichte der Sprachwissenschaft* 19, 55–86.

Rutten, Gijsbert. 2009b. Uit de geschiedenis van de spelling: Over de scherp- en zachtlange [e:] en [o:]. *Verslagen en mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 119, 85–140.

Rutten, Gijsbert. 2010. Vroegmoderne relativa: naar een diachrone constructiegrammatica. *Nederlandse Taalkunde* 15, 1–32.

Rutten, Gijsbert. 2011. In cooperation with Rik Vosters. *Een nieuwe Nederduitse spraakkunst: Taal-normen en schrijfprijktijken in de zuidelijke Nederlanden in de achttiende eeuw*. Brussels: VUB Press.

Rutten, Gijsbert. 2012a. ‘Lowthian’ linguistics across the North Sea. *Historiographia Linguistica* 39, 45–59.

Rutten, Gijsbert. 2012b. From adverb to conjunction and back. The (de)grammaticalization of Dutch *dan*. *Diachronica* 29 (3), 301–325.

Rutten, Gijsbert. 2016a. The ‘Golden Age Myth’: The construction of Dutch as a national language. In Gijsbert Rutten & Kristine Horner (eds.), *Metalinguistic perspectives on Germanic languages: European case studies from past to present*. Oxford: Peter Lang, 13–34.

Rutten, Gijsbert. 2016b. Standardization and the myth of neutrality in language history. *International Journal of the Sociology of Language* 242, 25–57.

- Rutten, Gijsbert. 2016c. Diaglossia, individual variation and the limits of standardization: Evidence from Dutch. In Cinzia Russi (ed.), *Current Trends in Historical Sociolinguistics*. Berlin: De Gruyter, 194–218.
- Rutten, Gijsbert. 2016d. Historicizing diaglossia. *Journal of Sociolinguistics* 20 (1), 6–30.
- Rutten, Gijsbert. 2016e. Teaching the genitive. Variation of genitival constructions in Dutch ‘national’ grammar (1800–1830). *Beiträge zur Geschichte der Sprachwissenschaft* 26, 123–138.
- Rutten, Gijsbert. 2018. Matthijs Siegenbeek in defence of Dutch. In Rick Honings, Ton van Kalmthout & Gijsbert Rutten (eds.), *Language, literature and the construction of a Dutch national identity (1780–1830)*. Amsterdam: University Press, 25–48.
- Rutten, Gijsbert & Ton van Kalmthout. 2018. Introduction. Cultural nationalism and the rise of Dutch studies. In Rick Honings, Ton van Kalmthout & Gijsbert Rutten (eds.), *Language, literature and the construction of a Dutch national identity (1780–1830)*. Amsterdam: University Press, 9–24.
- Rutten, Gijsbert, Andreas Krogull & Bob Schoemaker. Accepted. Implementation and acceptance of national language policy. The case of Dutch (1750–1850). *Language Policy*.
- Rutten, Gijsbert & Rik Vosters. 2010. Chaos and standards: Orthography in the Southern Netherlands (1720–1830). *Multilingua* 29, 417–438.
- Rutten, Gijsbert, Rik Vosters & Wim Vandenbussche (eds.). 2014a. *Norms and usage in language history, 1600–1900. A sociolinguistic and comparative perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Rutten, Gijsbert, Rik Vosters & Wim Vandenbussche. 2014b. The interplay of language norms and usage patterns. Comparing the history of Dutch, English, French and German. In Gijsbert Rutten, Rik Vosters & Wim Vandenbussche (eds.), *Norms and usage in language history, 1600–1900. A sociolinguistic and comparative perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1–17.
- Rutten, Gijsbert & Marijke van der Wal. 2013. Change, contact and conventions in the history of Dutch. In *Taal & Tongval* 65 (1), 97–123.
- Rutten, Gijsbert & Marijke van der Wal. 2014. *Letters as loot. A sociolinguistic approach to seventeenth- and eighteenth-century Dutch*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Rutten, Gijsbert & Marijke J. van der Wal. 2017. Discourse continuity and the written medium: Continuative relative clauses in the history of Dutch. In Daniel

- van Olmen, Hubert Cuyckens & Lobke Ghesquière (eds.), *Aspects of Grammaticalization. (Inter)Subjectification and Directionality*. Berlin: De Gruyter, 113–138.
- Rutten, Gijsbert, Marijke J. van der Wal, Judith Nobels & Tanja Simons. 2012. Negation in seventeenth- and eighteenth-century Dutch: A historical-sociolinguistic perspective. In *Neuphilologische Mitteilungen* 113, 323–342.
- Sairio, Anni. 2008. Bluestocking letters and the influence of eighteenth-century grammarians. In Marina Dossena & Ingrid Tieken-Boon van Ostade (eds.), *Studies in Late Modern English Correspondence: Methodology and data*. Bern: Peter Lang, 137–162.
- Sankoff, Gillian & Hélène Blondeau. 2007. Language change across the lifespan: /r/ in Montreal French. *Language* 83 (3), 560–588.
- van Sas, Niek C.F. 2004. *De metamorphose van Nederland. Van oude orde naar moderniteit, 1750–1900*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Schneider, Edgar W. 2013. Investigating historical variation and change in written documents. New perspectives. In Jack K. Chambers & Natalie Schilling (eds), *The handbook of language variation and change*. Second edition. Malden, MA/Oxford: Wiley-Blackwell, 57–81.
- Schoemaker, Bob. 2018. *Genjyd der jeugd voor taal en deugd. Het onderrwijs in de Nederlandse taal op de lagere school, 1750–1850*. PhD dissertation. Utrecht: LOT.
- Schoemaker, Bob & Gijsbert Rutten. 2017. Standard language ideology and Dutch school inspection reports (1801–1854). *Sociolinguistica* 31, 101–116.
- Schoonenboom, Judith. 1997. De geschiedenis van *dat*, *wat* en *hetgeen* in bijbelvertalingen. *Nederlandse Taalkunde* 2, 343–369.
- Schoonenboom, Judith. 2000. *Analyse, norm en gebruik als factoren van taalverandering. Een studie naar veranderingen in het Nederlands onzijdig relativum*. Unpublished PhD dissertation: Universiteit van Amsterdam.
- de Schutter, Georges & Hanne Kloots. 2000. Relatieve woorden in het literaire Nederlands van de 17^e eeuw. *Nederlandse Taalkunde* 5, 325–342.
- Scott, Alan K. 2014. *The genitive case in Dutch and German: A study of morphosyntactic change in codified languages*. Leiden/Boston: Brill.
- Sevic, Radmila B. 1999. Early collections of private documents: The missing link in the diachronic corpora. In Christopher Beedham (ed.), *Langue and parole in synchronic and diachronic perspective*. Amsterdam, Pergamon, 337–347.

- Sijs, Nicoline van der. 2004. *Taal als mensenwerk. Het ontstaan van het ABN*. The Hague: Sdu.
- Simons, Tanja. 2013. *Ongekend 18e-eeuws Nederlands. Taalvariatie in persoonlijke brieven*. PhD dissertation. Utrecht: LOT.
- Simons, Tanja & Gijsbert Rutten 2014. Language norms and language use in eighteenth-century Dutch: Final n and the genitive. In Gijsbert Rutten, Rik Vosters & Wim Vandenbussche (eds.), *Norms and usage in language history. A sociolinguistic and comparative perspective*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, 49–72.
- Taeldeman, Johan. 2013. The southwestern dialect area: Phonology. In Frans Hinskens & Johan Taeldeman (eds.), *Language and space. An international handbook of linguistic variation. Volume 3: Dutch*. Berlin: De Gruyter, 150–173.
- Tagliamonte, Sali A. & Harald Baayen. 2012. Models, forests, and trees of York English: *Was/were* variation as a case study for statistical practice. *Language Variation and Change* 24 (2), 135–178.
- Takada, Hieroyuki. 1998. *Grammatik und Sprachwirklichkeit von 1640–1700. Zur Rolle deutscher Grammatiker im schriftsprachlichen Ausgleichsprozess*. Tübingen: Niemeyer.
- Tieken-Boon van Ostade, Ingrid. 1987. *The auxiliary do in eighteenth-century English: A socio-historical linguistic approach*. Dordrecht: Foris.
- Tieken-Boon van Ostade, Ingrid (ed.). 2008. *Grammars, grammarians and grammar-writing in eighteenth-century England*. Berlin/New York: De Gruyter.
- van der Velde, Isaac. 1956. *De tragedie der werkwoordsvormen. Een taalhistorische en taaldidactische studie*. Groningen/Jakarta: J. B. Wolters.
- Vezzosi, Letizia. 2000. The history of the genitive in Dutch: An evidence of the interference between language standardisation and spontaneous drift. *Studia Germanica Posnaniensia* 26, 115–147.
- Vis, George J. 2004. *Van Siegenbeek tot Lodewick: verkenningen naar de geschiedenis van de studie der Nederlandse letterkunde, speciaal in het onderwijs*. Amsterdam: Amsterdamse Historische Reeks.
- Vosters, Rik. 2011. *Taalgebruik, taalnormen en taalbeschouwing in Vlaanderen tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden: Een historisch-sociolinguïstische verkenning van vroeg-negentiende-eeus Zuidelijk Nederlands*. PhD dissertation. Vrije Universiteit Brussel.
- Vosters, Rik, Els Belsack, Jill Puttaert & Wim Vandenbussche. 2014. Norms and usage in nineteenth-century Southern Dutch. In Gijsbert Rutten, Rik Vosters &

Wim Vandenbussche (eds.), *Norms and usage in language history, 1600-1900. A sociolinguistic and comparative perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 72–100.

Vosters, Rik, Gijsbert Rutten & Marijke van der Wal. 2010. Mythes op de pijnbank. Naar een herwaardering van de taalsituatie in de Nederlanden in de achttiende en negentiende eeuw. *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 120, 93–112.

Vosters, Rik, Gijsbert Rutten & Wim Vandenbussche. 2012. The sociolinguistics of spelling. A corpus-based case study of orthographical variation in nineteenth-century Dutch in Flanders. In Ans van Kemenade & Nynke de Haas (eds.), *Historical Linguistics 2009. Selected papers from the 19th International Conference on Historical Linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 253–273.

van der Wal, Marijke. 1995. *De moedertaal centraal. Standaardisatie-aspecten in de Nederlanden omstreeks 1650*. The Hague: Sdu.

van der Wal, Marijke. 2002a. Lambert ten Kate and eighteenth-century Dutch linguistics. *Beiträge zur Geschichte der Sprachwissenschaft* 12, 49–63.

van der Wal, Marijke. 2002b. Relativisation in the history of Dutch: Major shift or lexical change? In P. Poussa (ed.), *Relativisation on the North Sea Littoral*. Munich: Lincom. 27–35.

van der Wal, Marijke. 2003. Relativiteit in de grammaticale traditie. Tussen norm en descriptie? In Els Ruijsendaal, Gijsbert Rutten & Frank Vonk (eds.), *Bonjours Neef, ghoeden daghh Cozjn*. Münster: Nodus, 361–375.

van der Wal, Marijke. 2006. *Onvoltooid verleden tijd. Witte vlekken in de taalgeschiedenis*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.

van der Wal, Marijke & Cor van Bree. 2008. *Geschiedenis van het Nederlands*. Houten/Antwerpen: Spectrum.

Watts, Richard J. 2012. Language myths. In Juan Manuel Hernández-Campoy & Juan Camilo Conde-Silvestre (eds.), *The handbook of historical sociolinguistics*. Chichester: Wiley-Blackwell, 585–606.

Watts, Richard J & Peter Trudgill. 2002. *Alternative histories of English*. London: Routledge.

Weerman, Fred & Petra de Wit. 1999. The decline of the genitive in Dutch. *Linguistics* 37 (6), 1155–1192.

- Weerman, Fred, Mike Olson & Robert Cloutier. 2013. Synchronic variation and loss of case: Formal and informal language in a Dutch corpus of 17th-century Amsterdam texts. *Diacronica* 30 (3), 353–381.
- Wegera, Klaus-Peter. 2013. Language data exploitation: design and analysis of historical language corpora. In Paul Bennett, Martin Durrell, Silke Scheible & Richard J. Whitt (eds.), *New methods in historical corpora*. Tübingen: Narr, 55–73.
- Weijnen, A. A. 1966. *Nederlandse dialectkunde. Tweede druk*. Assen: Van Gorcum & Dr. H.J. Prake & H.M.G. Prakke.
- Weinreich, Uriel, William Labov & Marvin I. Herzog. 1968. Empirical foundations for a theory of language change. In Winfred P. Lehmann & Yakov Malkiel (eds.), *Directions for historical linguistics. A symposium*. Austin/London: University of Texas Press, 95–195.
- Willemyns, Roland. 2013. *Dutch: Biography of a language*. Oxford: University Press.
- Willemyns, Roland & Wim Vandenbussche. 2006. Historical sociolinguistics: Coming of age? *Sociolinguistica. International Yearbook of European Sociolinguistics* 20, 146–165.
- Włodarczyk, Matylda. 2013. Self-reference and ego involvement in the 1820 Settler petition as a *leaking genre*. In Marijke J. van der Wal & Gijsbert Rutten (eds.), *Touching the past: Studies in the historical sociolinguistics of ego-documents*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 201–224.
- Wright, Sue. 2012. Language policy, the nation and nationalism. In Bernard Spolsky (ed.), *The Cambridge Handbook of Language Policy*. Cambridge: University Press, 59–78.
- Yáñez-Bouza, Nuria. 2011. *ARCHER past and present (1990-2011)*. Poster presented at the 32nd Conference of the International Computer Archive of Modern and Medieval English (ICAME 32), Oslo, 1–5 June 2011 [updated to October 2013].
- Yáñez-Bouza, Nuria. 2016. Daily jottings: Preposition placement in English diaries and travel journals from 1500 to 1900. *Folia Linguistica Historica* 37, 281–314.
- Zeman, Sonja. 2013. Historische Mündlichkeit. Empirische Erörterung einer theoretischen Problemlage. *Zeitschrift für Germanistische Linguistik* 41 (3), 377–412.
- Ziegler, Evelyn. 2007. Putting standard German to the test: some notes on the linguistic competence of grammar school students and teachers in the nineteenth century. In Stephan Elspaß, Nils Langer, Joachim Scharloth & Wim Vandenbussche (eds.), 2007. *Germanic Language Histories 'from below' (1700–2000)*. Berlin: De Gruyter, 309–330.

